

Արշավիր Թորամանյան

**ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏԱԿԱՆ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
ԲԱՌԱՐԱՆ**

«Անահիտ» իրատարակչություն
Երևան - 2007

ԱՐՍԻԴԻՈԼ.

ԱՐՍԻԴԻՈԼ (ապսիդիոլ) (ֆր. absidol):
Փոքր արսիդ:

ԱՐՌԻՍ (գերմ. Abriss): Տես Կոնսուլը:

ԱԳԱՐԱԿ (անգլ. farm, ranch): Առանձ-
նացված հողակտոր՝ տնտեսական և բնա-
կչյան շինույթումներում; Նույնը՝ խոռոր
(Ուսասատաճ), ասմէն (ԱՄՆ), ֆաբրինա
(Լատ. Ամերիկա), դաստակերտ (Հայաս-
տամ):

ԱԳԻԱՍԵՐԻՈՆ (լատ. agiasterium,
հոն. aghia - սուրբ): Տես Արաստու:

ԱԳԻԾԻ (հոն. agios, hagia - սուրբ): Այր-
բանելոց:

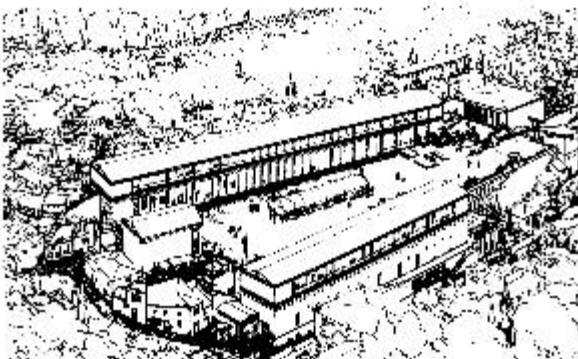
ԱԳԼՈՄԵՐԱՑԻԱ (ֆր. agglomeration,
լատ. agglomerare - լցվել, կոռակվել,
խմբավորել): Բնակչակայության առաջացած
իրար հարևանությամբ գտնվող և տնտե-
սական կանչի ու ժարտարագիտական

համակարգօթիքի ընդհանրություն ունեցող
բնակչակայթի (հաստկապես քաղաքնե-
րի) խմբավորումից; Խոյմը՝ կոնուրա-
ցիա:

ԱԳՈՐԱ (հոն. agora - ժողով, ժողովասե-
ղի, երր. agora - հավաքվել, ժողովվել): 1. Հին
Հունաստանում հասարակական շենքե-
րությ շրջապատված քաղաքային ժողո-
վատեղի, հրապարակ (Յն. 3); 2. Հասա-
րակական, առևտրական կենտրոն քա-
ղաքներում; Տես Ֆորում:

ԱԳԻԵԴԻԱ (րուս. агедиа): Տնտեսա-
կան և հանգստի նշանակություն ունեցող
սուբանական մեծ այցէ:

ԱԴԱՄԸ ՈՃ (Adams, XVIII դ. անգլիացի
ժարտարապես եղբայրների անունից):
Գոյացել է անտիկ զարդարանաշիք և պո-
պյան գեղանկարչության ու XVII-XVIII դդ.
ֆրանսիական կլասիցիզմի հիմներնե-

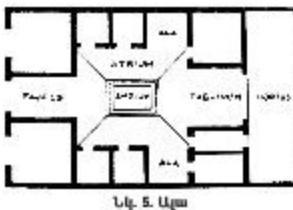
Լակ. 3. Ագորա

ԱԹԵՆԱՅՑԱՆ ԽԱՐԴԻՆ

Հին Հռոմական 3. Հնում՝ գրողների համ-
դիպան տեղ; 4. Մեր գրքում՝ մեծ լսա-
րան, համերգային դահլիճ:

ԱԹԵՆԱՅՑԱՆ ԽԱՐԴԻՆ (Athenian char-
ter, 1943 թ. ճարտարապետների միջազ-
գային IV համագումարի հրովարտակի ան-
վանմանց): Ան ձևակերպոց մեջումընթաց
և պահանջմանը, որոնք դրվեցին արդի ցա-
դապաշտնորպան առց' բնակչութեան, բա-
կարան, աշխատանք, երթևելություն և
պատմական ժամանդրյուն:

Ա.Ա. (լատ. *alia - rūa*): Հոլոմական տաճ-
առիրավի մեջ կամ երկու կողմերում բաց
սենյակներ (նկ. 5):

Նկ. 5. Ալի

Ա.Ա. ԳՐԵԿ (ֆր. *à la grecque* – նման հունա-
կանի): Տես Սենադորներ:

Ա.Ա. ՖՐԱՆՍ (բարբ. *à la frange*, ֆր. *à
la frangais* – նման ֆրանսիականի): Բու-
դապական մեծանարարությունը տնօքի հյու-
րասենյակով պատի մեջ դիմուրատիվ
խորշ՝ ծաղկանաբներով կամ ծաղկա-
մանով:

Ա.Ա.ԲԵՐԳՈ (իտ. *albergo* - հյուրանոց): Հյու-
րանոց: 1. Մեծահարուսանների պանոլու;
2. Անգլում ժողովարան վենտուլամ գի-
ղայի (scuola) շենքի վերնահարկում:

Ա.ԲԵՐՏԻ (Alberti, Leon Battista, 1404-
1472): Իտալական Վաղ Վերածննի
ժարտարապետ և տեսաբան, գիտնական,
գրող և երաժիշտ: Ոմի տրավուտմեր
և լիրանձնի մասին (1435), «Ճշգրտման
մասին» (1435-36), «Ճարտարապե-
տուրան մասին» (մոտ. 1462) և «Ֆրեն-
ցիայի Սամ Սարիա Լուիսա գրքական
ելեբեցու արվանդում ճակատի հերինալդը,
որը օգուագործեց դասական մանրամաս-
ները: Ա. նախագծով են կառուցվել Ֆրեն-
ցիայի Ուուցեայի պալատը (1446-51),
Ոլիմպիի Սամ Ֆրանցելին (1447-68), Սամ-
տուայի Սամ Սերաստիան (1460) և կենե-
ցիները ևս, որոնք կարևոր քայլ եղան Վաղ
Վերածննի ժարտարապետության կող-
մից ամտիկ ժարտարապետության որաց-
ման գրքեան (նկ. 6):

Նկ. 6. Ալեքսանդր

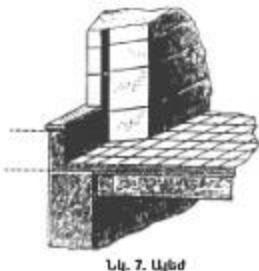
Ա.ԲԻՆԱ (լատ. *abutum*): Հին Հռոմեան հա-
սարակական վայրերում հայտարարու-
թյունների համար ցուցափեղ:

Ա.ԵԱ (ֆր. *alée, allée - promenade*): Շառույշ
Այգիներում երկու կողմից ծառապատված
ծամփա հետիւնունի համար:

Ա.ԵԱ.ՏՐԻԴՈՒԱՆ (լատ. *aleatorium*): Ուկ-
րախաղերի համար սենյակ Հին Հռոմեա:

ԱԼՀԱՄԲՐԱ

ԱԼԵՇ (ֆր. ailege, allèger - թերևացնել): Պատի այն մասը, որն ավելի նեղ է, քան հիմնականը, որ լուսամտուի տափի կոռու պատց (Տկ. 7):

Տկ. 7. Ալեշ

ԱԼԵՏ (ֆր. alette, лаут. ала - թև բարից):
1. Ենթակարծ թև: 2. Դառն իդր: 3. Քաջամանիստ մոյց:

ԱԼԹԱԹԻՑԵ (արար. ալտակէ): Սիրիայում կառուցների համային, որն առաջն անգամ երևան է եկեղ օսմանյան տիրապետության ժամանակաշրջանում: Նրա կազմի մեջ են մտնում մզկիրք, գիշերօթիկ կապարաններ, խոհանոցներ, ճաշարաններ, մթերանոցներ, դասասահմեր՝ բույրու շօջապատված գնեղեցիկ այժմորով:

ԱԼԹՈՒՐՊԵ (արար. ալտութէ): Խոլամական գերեզման:

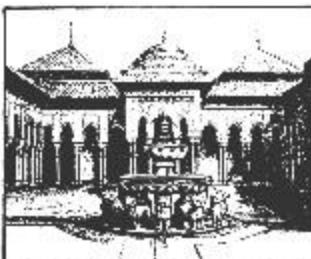
ԱԼԻՊԻՏԵՐԻՈՆ (հոմ. αἱπτεῖον, aleiptrios - մարմնամարզավան վարժությաններով զբաղվող): Մարմնամարզական սրահ: Տես Պալեստրա:

ԱԼԽԱՆԱԿԱ (արար. ալխանէկ): Պատսպարան աղքատների և անօթևանների համար:

ԱԼԽԱՆ-ԽԵ (մոն. ալխան-խե): Զարդամկար, որով հարդարվում էր մոնղոլական վլահի ճակատուց:

ԱԼԿՈՎ (ֆր. alcôve, alcoba, аլхар. ալկուսի, զանես - բայ): Մահճախորչ: Բնակարանում սենյակին կից կամ նրա պատի մեջ խոր, որը համայն օգուագործիլու է որպես փոքր ննջասենյակ: Խոյնը՝ գրեկա (ելլոսական երկրներ):

ԱԼՀԱՄԲՐԱ (Alhambra, արար. Al-hamra - «կարմիր», կարմիր գոյնի աղյուսից): Մավրիտանականիշխանավորների իրավակ - պապան XI-XV դր հարավային Խազանիայում՝ Գրանադայում: Դոյչակից մնացել են ավերաբնիքը: Պապատական համալիուր առավել աչքի ընկնող կամրաշարերից բառկացած պրոնաստինորով շրջապատված հայտնի «Ալյումենի» բակը ն է Պալատը հարդարված է քազմազոյն սվաղով, նրա բարեր և գմբեթները հարդարված են մուկադիմասներով (տնեւ), փայտա առաստանները հարասա փորագված են: Ըստ էտրյան Ա. համեյսանում է Արևելքի միջնադարյան պատառական

Տկ. 8. Ալխամբրա

ԱԿՐՈՊՈԼԻՍ

Ին շրամում են, իսկ աշնան ամիսներին խոնավաճառվ ուղում, արդիսով պաշտպանել շտեմարամբ խոնավոյթնեց:

ԱԿԱԴԵՄԻԱ (հուն. *Akademia*, Աքեմե մոտ, Կեֆիս գետի ափին, առասվելական հերոս Ալքարեմի անոնք կողոք այգուց, որտեղ Պյասոնի տպարոցն էր) Փիլիսոփայական դպրոցը, որ հիմնել և որտեղ դասավանդում էր Պյասոնը (մ.թ.ա. IV դ.): Արվածի, գիտական և ռասմանական բնոցների հաստատությունների անվանումը:

ԱԿԱԴԵՄԻԱԿԱՆ (Academian): Ուղրության XV-XIX դր. պրեսուում և ճարտարապետության մեջ զառական ճարտարապետության կանոնների մոդելներում մշակույթի ժամանակական վրա:

ԱԿԱԴԵՄԻԱԿԱՆ ՍՊՐԵՇՆ (Academian model): Արան թնորչ է ճարտարապետության մեջ զառական ճարտարապետության կանոնների մոդելներում (Ուկրաինա և այլ երկրներում առաջարկված է այս ակադեմիական սպրեշնը):

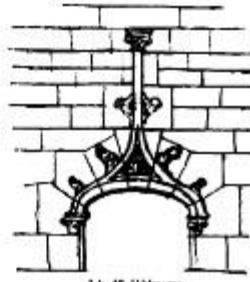
ԱԿԱՆԹ (իր. *ascanth*, հուն. *akantos*, լատ. *ascanthus* - ականթ, տարօդի բարձր): Արցամացիք Բրուսական մոտիլ: Բոյս, որի ճականական պատկերը յայն տարածում է գոյեւ հոլովական արիթեսում և, մասնավորապես, ճարտարապետական հարդարանքի մեջ (նկ. 9): Տես Արշամագիք:

Նկ. 9. Ականթ

ԱԿՐՈՊՈԼԻՍ

ԱԿՐՈԼԱՌ (իր. accolade, accolader - գրկել, լատ. colam - վզիկ): Ղոմերի և լուսամասների վերին մասից պատրի հարդարացային մոտիլ, որը բայլացած է կենտրոնական համբոցոցի և ներկ ծրա երլու կողմերը գմացող կորագնդուից (նկ. 10):

Նկ. 10. Ակրոլար

ԱԿՐՈԼԻՏՈՍ (acropilum): (հուն. akrolytos, akro - դրահ կողմ, lytos - քար): Մարդու փայտյա արձան, մերկ մասը՝ մարմարից, զգեստը՝ ուկեզօճված կամ ներկված:

ԱԿՐՈՊՈԼԻՏՈՒՄ (առաջարօնում, հուն. akron - ճայրամաս, rois, rodos - ուղղ): Հարրակ, ցածր պատվանդան կամ պիլոր (սթելա), որի վրա դրվում է արձան, համայնա հետ կազմելով մի ընդհանուր մարմնի:

ԱԿՐՈՊՈԼԻՍ (հուն. akropolis, akro - ճայրամաս, polis - քաղաք, քնակավայր): Միջնաբերդ, բարձունքին տեղադրված բաղացային ամրոց Հին Հունաստանում: Այս անվանք հայտնի է Աթենքի միջնաբերդի ճարտարապետական համայնքը:

ԱԿՐՈՊԼՈՍԵՐՈՆ

(հ.թ. Վ դ): Այստեղ են
աշխարհականչակի Պրոպի-
լենը, Պարթենոնը, Էրե-
բոնը, Սիկոնի և հուզար-
ծանները (Ըկ. 11):

ԱԿՐՈՊԼՈՍԵՐՈՆ (հուն.
akroterion): Ամենորոշ տա-
ճարի պատճիքի աշատ ծայ-
րերը: Տես Անտա:

ԱԿՐՈՍԻԼՈՒ (հուն.
akrostilos, akro - վերջում,
ծայրամասում, stylus
պահ): Այսմազդովն, ինչպակա-
Տես Եափիս:

ԱԿՐՈՏԵՐԻՈՆ (հուն. akroterion, լատ.
acrotérium - ծայրամասում այժմակոր
եղան): Ճակտոնազարդք: Ճակտոնի երկու^ր
լանջերի հատման տեղում տեղադրված՝
ֆիգորի կամ արմավագարի (պայմա-
տայի) տեսքով ճարտարապետական ման-
րանան (Ըկ. 12): Ճակտոնի գարցա-
նահշային եղան:

ԱԿՎԱՊՈԼԻՄ (փր. aquarōis, լատ. aqua
- ջոյ): Ջրի մակերեսի վրա բնակվայու-
քաղաք:

ԱԿՎԱՏՈՐԻՈՆ (լատ. aquatorium, ter-
ra - գետին, հող): Ջրային տարածքի վրա
կառուցապատում, նավահանգիստ և:

ԱԿՎԱՐԻՈՆ (լատ. aquarium): Ջրային
կինդամիներ և բույսեր պահելու, բազմա-
մետ, ոստմնայիններ և ցուցարինու
համար հարմարեցրած ապակինատ տարո-
ղություն կամ արհեստական ջրամբար:
Ա. տարատեսակներն են օվկիանոսա-
րիումը և դեփինայինը:

Ըկ. 11. Ակրոպլոս

Ըկ. 12. Ակրոտերիոն